

אחרי המירדף / נתן אלתרמן

1

אין ספק שגם אם נאמץ את דמיונו עד קצה כל גבול לא נוכל לשער אפשרותו של מצב שבו ייתכן **ההיפך** ממה אירע באותו מירדף שנערך באמצע השבוע הזה. כלומר, מצב שבו יסתתרו לוחמי צה"ל מאחורי נשים וילדים יהודיים ויעשו אשה יהודיה מיניקה להסוואה ולמחבוא להם מפני אנשי ה"פתח". חיילי צה"ל לא היו יכולים לעשות כדבר הזה – אף אם נניח לכל טעמים אחרים – קודם־כל מפני הטעם הפשוט שאשה יהודיה, ותינוק בחיקה, אינה "גורם מרתיע" ללוחמים הערביים, ומשום כך היה צריך החייל היהודי במצב זה, כמו בכל מצב אחר, לעמוד בין האשה היהודיה ובין הלוחם הערבי כדי להגן עליה מלהירצח.

הבדל זה נובע לא רק מן השוני שבין רמת המוסר או בין "הוראות־הקבע" של שני הצדדים במלחמה זו. הבדל זה הוא כל טיבה של מלחמה זו עצמה.

כן, צה"ל יכול להשיב אש תחת אש ופלדה תחת פלדה ומארב תחת מארב ומוות תחת מוות והרס תחת הרס. יש לו לצה"ל מאה דרכים להשיב מלחמה. רק דרך אחת חסומה בפניו: אין הוא יכול להשיב נבלה תחת נבלה ופחדנות תחת פחדנות.

אכן, מלחמתה של ישראל אינה "המשך המדיניות באמצעים אחרים", אלא היא לנו **המשך החיים** והחירות באמצעי האחד העומד כיום לרשותנו, ומשום כך אנו נותנים בה את העיקרים הוציוויים ו"הוראות־הקבע", שמהם החיים והשלום עשויים.

לכן כבולים המירדפים הללו ב"הוראות־קבע" אשר אין כבודת מהן ואין מנוס מהן. אך בעוד אנו "מבינים" זאת, או מחייבים זאת, כדבר המסתבר מאליו, עלינו לזכור בכמה כוח־סבל ואומץ וסכנה עולה הגשמתם של עיקרי המסר הכובלים הללו. עלינו לזכור זאת גם כדי להבין כי שעה שאנו שומעים על פקודה להריסת בתים, שהיו מחסה או מאגר לחבלנים, אין זה חייב להיות דווקא נושא לוויכוח־כורסה על המותר והאסור. עלינו לדעת כי עד שמגיעים נותני הפקודות ל"אמצעי קיצוני" זה, שילמו חיילי צה"ל את מלוא המחיר, בדם ובנפש, בעד הוויתור על אמצעים אחרים.

יש בינינו, כידוע, רבים המכתירים את אנשי ה"פתח" בכתר של אידיאליזם. עטרה זו, אשר כולנו כיום פיקחים ומפוכחים במידה מספקת כדי לראות בה מליצה גרידא שעה שמדובר בענינים כמו "ארץ אבות" או "שיבת ציון" או בכלל ציונות, עטרה זו הננו מתייחסים אליה ביראת-הכבוד שעה שהיא נקשרת בראשי יאסיר ערפאת ואנשיו.

ובכן, אין אני נחלץ כאן לנפץ כתרים או להתוכח על צידוקם. ביחוד מאחר שבין הנופלים הערביים יש ודאי כאלה שאינם אשמים לא במלחמה המסואבת, שהם מקדשים, ולא בזוהר ההילה הנקשרת לה. ואף-על-פי-כן צריך שייאמר כי תואר זה של אידיאליזם שיש בינינו מכתירים אותם בו, מופרך הוא ואין לו שחר.

תואר זה הוא מופרך בראש-וראשונה לאו דווקא מפני שדרכי המלחמה של ה"פתח" הן פסולות, אלא מפני שהאידיאל שלהם הוא פסול. מי שאומר אידיאל אומר צדק, אומר משאת-נפש נעלה לא רק לגבי הדבקים בה, אלא מבחינה אובייקטיבית, כערך מוחלט. ומשום כך, שעה שאנו אומרים "אידיאליסטים" עלינו לזכור כי האידיאל שבו מדובר הוא תורת-שקר מלאכותית, פלילית, אשר בשמה מתנכלת אומה זו, מתנכלת בדרכי אש ושחיטה ושוד, מתנכלת בדרכי הדיבה והזיוף והיפוך עובדות ראשן למטה, מתנכלת בכך שהיא פוסלת כל דרכי פתרון ושלוה הן לגבי מאות אלפי פליטים שלהם והן לגבי אותו אחוז אחד של ערבים שבעולם, שמובטחים לו חיי שוויון ושלוה במדינה יהודית, חיי חירות וכבוד, שכן כל זה שוקע בתוך חשכה של שנאה וכזב ונפנוף בדגלונני-לאומנות מלאכותיים של עם פלשתיני חדש אשר בשמו, כביכול, ועל בשרו נחרשת מזימת ביטולו של מעשה צדק עולמי, ראשון ואחרון, לעם היהודי העומד על נפשו.

ועוד משהו לענין זה. אל נשכח כי אפילו בעת אותן פעולות סבוכות וקשוחות, הנקראות "מירדף", פעולות שבהן, לכאורה, הכוח היהודי, הסדיר והמצוייד היטב, רודף את קומץ המחבלים, אפילו בפעולות אלו אין כתר האידיאליזם זהה דווקא בראש הנרדפים... אל נשכח באיוולתנו כי הרודף היהודי במקרים אלה מחרף נפשו למות לפני כל זיז-סלע וכל פי מערה אשר אש עשויה לפגוע בו מתוכה, אל נשכח כי הרודף היהודי הוא עצמו נרדף כאן, ולא על-ידי תאוות רצח או נקמה, אלא בכוחו של צו מוסרי עליון, האומר כי עליו להמשיך במירדף עד הוסף, עד צקה כל נקיק ועיקול וניקרת-צוק, על-ידי צו מוסרי האומר לו כי מחבל אחד שיימלט ולא ייתפס, יזרע הרס וחורבן בעורף. צו מוסרי הכופה אותו לא להרפות, להסתכן עד כלות כל הקצים ומעבר להם בפעולה זו שבה הנרדפים יש להם מאה דרכי מארב ופגיעת-פתאום, ואילו הרודף גלוי וחשוף ומתקדם בלי חשך, על-אף-כל ועד כלות כל.

3

יכולים אנשי "השמאל החדש" בעולם, וגרורים הנבוכים אצלנו, לדבר על שני מיני צדק ועל "שני צדדים" ועל "סכסוך טראגי אשר שני העמים נסתבכו בו" וכדומה, אך מלחמה זו, חרף כל, אינה מלחמה "משותפת", כביכול, ליהודים ולערבים. לא. מלחמתה זו של ישראל היא מלחמה בודדת לא רק משום שאין לה בעלי-ברית בעולם, אלא גם מצד עצם מציאותה, מצד הכוונה שבמציאות זו, מצד היותה כיום תנאי אחד ואין שני לחיים ולחירות ולאדמה ולשמים. ולכן אנו מבדילים בינה ובין המלחמה הערבית גם להתנהגות, גם למטרות וגם ל"לוחמחים" של דברים אשר עליהם ועל קידוש שמם מוסרים חיילינו את נפשם. זהו שוני יסודי, אשר רק הטרקלין המוסרי יכול להתעלם ממנו.

4

כיוון שהזכרתי את הטרקלין אוסיף ואומר עוד זאת:
אינני יודע איזו אנדרטה אפשר להציב במקום בו נפלו רב־סרן חנן סמסון ורב־סרן יוסי קפלן וסמל בועז ששון. איני יודע אם צריכה זו להיות אנדרטה של אם ותינוק בחיקה, אשר שלושת לוחמי צה"ל אלה מסרו נפשם ונפלו משום שנתרעו מפניה, או פסל שצורתו אחרת. יש להניח כי במקרה זה לא תישמע אצלנו הדרישה להקים אנדרטה גם לאותם שבעת לוחמי "פתח" שהסתתרו מאחורי האשה המיניקה, עד שהגיחו במטח־יריות, ברגע שחיילי צה"ל הפנו אליהם גם. יש להניח כי במקרה זה יובן מה שהיה צריך להיות מובן לכל, בעת הוויכוח על האנדרטאות בירושלים. יש הבדל בין מציבה על קברו של חייל או חבלן ערבי שנספה ובין אנדרטה המכבדת לא את הנופל אלא את **מלחמתו**. אותה אנדרטה שהוקמה בירושלים היא ביטוי לא לצער האם הערבית על נפול בנה, אלא ביטוי **לציבור** הערבי ולצבא הערבי ולמלחמתו, שהיא מלחמה נפשעת, מלחמת שוד ורצח והשמד. להצדיק הקמת אנדרטאות ערביות כאלו בירושלים פירושו טשטוש גמור של הבדל בין מלחמה צודקת ומלחמת עוולה, בין הקרבן ובין שופך־הדמים. האנדרטה שהוקמה בירושלים, נניח לה שתעמוד, ננהג בה כבוד, ולא נפריע למניחי הזרים למרגלותיה, אך עם זאת נדע כי מצדיקי העניין הזה בשעתו טעו בחשבם כי עמדתם היתה ביטוי לעיקרון מוסרי. השקפתם באותו ויכוח היתה לא דרישת הגשמתו של עיקרון מוסרי, אלא **טשטוש** של כל עיקרון, מחיקת הבדל בין מלחמה למלחמה, קידוש הלחימה באשר היא לחימה ותו לא.

לפני שלושה שבועות ראיתי את המקום שבו נפל סגן־אלוף צבי עופר במירדף הידוע של ואדי קלט. המערה שר מתוכה נורה אליו הצרור, שהפילהו מן הצוק, היתה אולי דומה לכוך שבו ישבה האם הערביה עם תינוקה, זו שהחבלנים אשר הסתתרו מאחוריה אולי החזיקו אותה בכוח איומו של נשק בין אש לאש. הקצין שאליו נלוויתי, באותו סיור שקט ומאובטח בוואדי קלט, הסביר את פרטי המירדף ולא לכל דבריו יכולתי להקשיב כהלכה כיון שמפעם לפעם, תוך אחיזה בזיזי סלע, על־מנת שלא לגלוש למטה, הרהרתי מה היה פירוש הדבר להלך ולטפס כאן, בעת מירדף, עם חגור מלא, שעה שבכל רגע עשויה להיפתח עליך אש מתוך פיה האפל של מערה. לאחר שהגענו אל מערת המחבוא, במעלה ההר המסולע, עמד הקצין והורה בידו ואמר: כאן נפל צביקה. המקום היה חשוף כולו ולוע המערה פעור הישר אל מקום זה. תוך כך נסתבר לי כי הקצין המדבר היה, כנראה, גם הוא כאן, בשעת אותו מירדף ועמד אותה שעה במרחק צעדים מספר בלבד מן המערה הזאת. קצין זה היה אלוף פיקוד המרכז, רחבעם זאבי ("גאנדי")... לא שאלתי אותו איך ייתכן כי מפקד החזית כולה נמצא אף הוא במקום זה בעת ההיא. לא שאלתי מפני שידעתי כי שאלה זו היא זרה כאן ורחוקה מכאן כמרחקו של טרקלין־ויכוחים מן הצוקים הללו. כן, השאלה נראתה זרה ופראית בסביבה זו ואל מול האיש הזה, ורק משום שכך הדבר, אנו רואים שצה"ל הוא כפי שהוא כיום ומדינת ישראל זו קיימת.

לאחר שיצאנו מוואדי קלט ובאנו לבסיס הצבאי, ראינו שני אזרחים מהלכים שם, שותקים, תוהים, מחייכים חיוך נבוך לחיילים המוליכים אותם לסעוד. היו אלה הוריו של סרן גד מנלה שנפל באחד המירדפים הקשים יחד עם אלוף אריה רגב. הם חזרו מסיור בהיאחזות ארגמן, שנקראה על שם שני הנוף לים. האב והאם נראו עייפים קמעה, תוהים כמו שני ילדים, רק פעם אחת שמעתי אותם מזכירים את שם בנם. הם קראו לו גדי. הם הגיבו בחיוך שקט על תשומת־לכם של החיילים והקצינים שקיבלו פניהם בבסיס זה שבו שירת הבן. אחר־כך ישבו אל השולחן ומפקד הבסיס נשא כוס ואמר: לחיי צה"ל.

מפעם לפעם אנו שומעים, ואומרים, שאין לחץ על ישראל בגבולות שלאחר מלחמת־ששת־הימים. הכוונה היא, כמובן, ללחץ מדיני של המעצמות. ואף־על־פי־כן כולנו יודעים מה נורא הלחץ הטבעי, הקיים, הנגזר, הנשקף מתוך פניהם של הנופלים, שעה שאנו מוצאים את

שמותיהם ותצלומיהם בעתוננים. פעמים פני ילדים ממש. אין אני מתכוון לערבב את הדם הזה ב"ויכוח על השטחים". אין זה לחץ שאומר לסגת או לא לסגת. אך זהו לחצה הנורא של מלחמה זו שבה עומד העם היהודי. מלחמה זו שבה יש לנו רק ברירה אחת: להיוואש ממנה ולמות, או להמשיכה ולראות כיצד אנשים צעירים מתים על־מנת שאחרים יחיו. כל לחץ אחר לא יהיה נחשב במאומה, אם נדע לחוש את הלחץ הזה ולהבין את הכרוך בו ואת המשתמע ממנו.